

350
1718

117

KÉZIRAT
REV. 2017.

TUDOMÁNY ÉS ÉLET

Az első közigazgatási mintajárás.

A mai közigazgatás nehézségei nagyrészt onnan származnak, hogy a közigazgatás méretei rendkívül megnövekedtek, feladatai megszorodtak. Ezek a közigazgatás belső problémái. A kormányzat és az irodalom főleg ezekkel szokott foglalkozni.

De a közigazgatás modern problémái nagyrészt onnan is származnak, hogy nem tud az emberekhez elég közel férkőzni, nem tudja a gondozására bízott népesség életviszonyait és szükségleteit megnyugtató alapos-sággal áttekinteni és teendőit a helyzet teljes ismeretében kiválasztani, azok sorrendjét így megállapítani. Pedig a közigazgatásnak ma, amikor akkora szerepet játszik az emberek életében, mint eddig soha, jó tudnia, hogy hogyan fest kívülről nézve, mit gondolhatnak az emberek róla? Ez a szempont eddig jóval kevesebb figyelemben részesült, mint a közigazgatás belső problémái úgy, hogy a kérdés ily feltevése is újszerű és a válaszadás módjai sem eléggé ismereteseek.

A Magyar Közigazgatástudományi Intézet, amely főfeladatának azt tekinti, hogy azokat a tudományos vizsgálódásokat végezze el, amelyeknek szükségét a közigazgatás munkásai is érzik, de elvégzésükre zaklatott és nagy felelősséggel járó napi

munkájuk mellett nem érnek rá, ezt a szempontot oly fontosnak tartotta, hogy a közigazgatás és az emberek problémáját több év munkájával alapos kutatás tárgyává tette. A vizsgálat egy konkrét közületre vonatkoztatva vezethetett csak értékelhető eredményre. Nem szorítkozhattunk azonban csak egy, vagy két község tanulmányozására, hanem az országnak egy igen változatos járását, a tatai járást, Komárom megyében, vizsgáltuk át a maga 26 községével és 71.000 lakosával. A tanulmány eredménye most jelent meg könyv alakban Magyar Zoltán és Kiss István tollából. Címe: A KÖZIGAZGATÁS ÉS AZ EMBEREK; Ténymegállapító tanulmány a tatai járás közigazgatásáról. (352 oldal, 129 melléklet).

A mű tudományos célja az volt, hogy egy konkrét példán a módszert dolgozza ki és mutassa be, amely bármely más közület problémáinak feltárására alkalmas. Ennek a módszernek a lényege a ténymegállapítás. A 19. század folyamán kialakult jogállam felfogása a közigazgatással szemben a jog követelményét nem csak hangsúlyozta, hanem kizárólag irányadóvá tette. Kétségtelen, hogy a közigazgatásban mindig van jog, de a közigazgatás nem csak jog. A közigazgatásnak a

jog csak eszköze és kerete, de nem a célja. Az embereknek, akiknek nagy többsége nem jogász, a közigazgatásról mégis van véleményük, és pedig a közigazgatás teljesítményei, eredményei alapján. És a közigazgatásnak ennek a megítélésnek jogosultságát el kell fogadnia, és annak magát alávetnie. De a kérdés az, mi az eredményesség megítélésének a mértéke? A jogszabály normát, követelményt jelent. Az eredmény ténykérdés. A tényeket, a helyzetet, megállapítása után nem a paranccsal, hanem a szükséglettel hasonlítjuk össze. Ez az, amit a nem jogász közönség is mindig tesz. A 20. században a közigazgatás az egyoldalú jogászai beállítottsággal feladatait többé nem tudja megoldani. A jogszerűség szempontján kívül el kell ismernie másik, legalább is ugyanoly fontos, követelményül az eredményesség szempontját. Állandóan vizsgálnia kell, hogy mennyi a szükséglet, és azt 100, 80, vagy 55 %-ig stb. oldotta-e meg. Ekkor tudhatja, hogy az embereknek mi lehet a véleménye róla, és elérheti, mert lehetővé teszi teljesítményeinek objektív, igazságos megítélését. A szükséglet és az eredmény megállapítása a ténymegállapítás módszerével történik. A szervezésnek és vezetésnek a ténymegállapításon alapuló módszere a *tudományos üzemműködés* (scientific management). Mindezek az angol-szász államokban már régen kialakult és használt fogalmak és módszerek és az a mozgalom, amelyet nálunk a *közigazgatás racionalizálásának* neveznek, nem más, mint a közigazgatás átállítása az eredményesség követelmé-

nyének az elfogadására és szolgálatára.

Nem vitás, hogy a közigazgatásnak hosszú „jogállami” beállítottságáról egy ilyen új, kettős beállítottságra való áttérése nem könnyű, és első sorban tanulás, nevelés, tapasztalat kérdése a főnökök és alárendeltek részéről egyaránt. A Magyar Közigazgatástudományi Intézet a tatabányai járás minden irányú feldolgozásával a diagnózist elvégezte. Kézenfekvő azonban munkájának az a hatása, hogy az lehetővé teszi a járásbeli közigazgatás eredményességének fokozását, tehát a terápiát is. Komárom megye alispánja, *Reviczky István* és mostani főszolgabírája, *Mihályi Géza*, akik a diagnózis készítésének munkájában is nagy megértéssel támogattak, akarják a terápiát is, és azt nem csak maguk igyekeznek előmozdítani, hanem az Intézetnek is módot adnak az abban való közreműködésre. Így a járásban való tudományos munka is a közigazgatással karöltve tovább folyik. Már eddig is megtörténtek a következő további munkák:

1. az egész járás területének (118.000 kat. hold) agrochemiai részletes felvétele a József műegyetem agrochemiai tanszéke által (*Doby Géza* professzor és *Csiky János* tanársegéd), amelynek eredménye külön kiadványban fog megjelenni és a gazdálkodás okszerűségének nagy fokozását fogja lehetővé tenni;

2. az egész járás meteorológiai viszonyainak feltárása és meteorológiai térképének elkészítése;

3. Kocs község részletes néprajzi monografiájának elkészí-

tése, amely az első ilyen mű a magyar irodalomban, és a közigazgatásnak a közigazgatottak életébe és gondolkozásába való mély bepillantást nyújt;

4. Tatán népfőiskola szervezése leendő faluvezetők kiképzésére. Az első tanfolyam 1940. évi január 7-én nyílt meg, s arról következő számunkban részletesen beszámolunk.

További munkák terve is kialakult és fokozatosan gyakorlatilag is meg fognak valósulni. Így azonban a tatai járás közigazgatása az eredményesség követelményéhez is való igazodás útján fokozatosan átalakul, és a 20. századi közigazgatás gyakorlati mintája lesz. Már ismerünk közegészségügyi minta-

járásokat, amelyeket a belügyminisztérium szervezett az Országos Közegészségügyi Intézet útján. A tatai mintajáras a közegészségügyi mintajárásoktól abban különbözik, hogy mintajáras óhajt lenni, nem csak a közegészségügyi, hanem minden más közigazgatás tekintetében. A másik különbség az, hogy ezt a munkát a Magyar Közigazgatástudományi Intézetten keresztül a vallás- és közoktatásügyi minisztérium és a vármegeye támogatta. Reméljük, hogy idővel a belügyminisztérium is fel fogja ismerni, hogy a munkának nemcsak tudományos, hanem nagy gyakorlati jelentősége is van. — yz —

Kritikai művek a külföldi jogfejlődés irányairól.

Az utóbbi évtizedek jogfejlődését a múlt század nagy részével szemben újból nagy nyugtalanság jellemzi. Azok az eszmék és azok a megoldások, amelyeket a liberalizmus hívei egy évszázad következetes szellemi munkájával kidolgoztak, s amelyeket a végén azért neveztek el klasszikusnak, hogy tökéletességükben való hitüket és egyúttal állandó uralmonmaradásuk óhaját kifejezzék, tekintélyüket, sőt érvényüket rohamosan veszítik. Azok az országok, amelyek forradalmon, vagy polgárháborún mentek át, gyökeresen és hirtelen szakítottak velük, azokban azonban, amelyek az ú. n. autoritár rendszerekkel szemben az ú. n. demokratikus állami berendezésükhöz ragaszkodnak, szintén egyre több olyan jelenség és változás áll elő, amelyek a liberális el-

vekkal össze nem egyeztethetők, azokkal meg nem magyarázhatók, úgy, hogy ott is mélyreható, bár nem hirtelen és nem forradalmi jellegű átalakításoknak vagyunk tanúi. Ez a fejlődés még korántsem tekinthető lezártnak, sem terjedelmét, sem mélységét illetően, mégis már annyi régi tételt megdöntött és annyi új, esetleg csak fragmentáris, gondolatot és újítást vetett fel, és már annyi ideje tart, hogy a tudomány nem térhet ki az elől a feladata elől, hogy róluk tudomást vegyen, őket rendszerezni és kritizálni megkísérelje. Ez a munka annál fontosabb, de egyúttal annál nehezebb is, mert, mint Martonyi János alábbi művében helyesen megjegyzi, „századunk forradalmi jellegű mozgalmi — az egyedül Oroszországban uralomra jutott, míg